

Határtalanul

Kopócs Tibor festőművész beszélgetése

Farkas Veronika művészettörténésszel

80. születésnapja alkalmából

FARKAS VERONIKA (1943) Komárom

► **KOPÓCS TIBOR:** Veronika, mindjárt a beszélgetésünk elején szögezzük le, hogy tegeződünk. Anál is inkább, mert régóta ismerjük egymást, sőt, „régí harcostársak” vagyunk a szó legnemesebb értelmében. Kezdetektől fogva mindketten arra törekedtünk, arra tettük fel az életünket, hogy a felvidéki kortárs magyar képzőművészeti kultúránkat istápoljuk, gyarapítsuk, fel- és bemutassuk, ki-ki a maga eszközeivel, a maga módján téve hozzá a saját munkásságát. Hogy ez mennyire sikerült, s mennyi valósult meg a célul kitűzött szándékunkból, erről kellene őszintén beszélgetnünk visszatekintve az elmúlt néhány évtizedre.

Egy korábban rólad készített portré-karikatúrámhoz – amelyet több más felvidéki kortárs magyar személyiség portréival együtt jelentettem meg a *KépViselők – 113 kortárs arcképe* című könyvben (KT Könyv- és Lapkiadó, Komárom, 2005) – írtad a szövegkíséretedben: „Azon a napon, amikor »megcsináltam« az egyetemen (az ELTE BTK művészettörténeti tanszékén, Budapesten) az utolsó szigorlaton az államvizsgát 1975-ben, ezt a szöveget táviratoztam Losoncra: »Drága szüleim, sikerültek a vizsgák, és én már sohasem fogok unatkozni ebben az életben.« Úgy éreztem, előttem áll a dolgok megismerésének útja, hiszen a stúdium befejezése által a csodák kapujában állok.”

Nos, kezdjük talán innen, a „csodák kapujától”! Bizakodva gondoltad akkor, hogy a csodák kapuja neked is nyitva áll, s hogy kényelmesen besétálhatsz ezen a varázslatos kapun. Ne feledjük, ekkor 1975-öt írtunk, és az „örökre a Szovjetunióval” jelszó fityegett a szocialista tábor valamennyi ország-barakkjára függesztve, amit az akkori korifeusok cerberusként őriztek. A politikai funkcionáriusok a hitetlenkedőket, az esetleges kétkedőket könyörtelenül gyehennára kárhoztatták vagy inkább deportálták. Ennek tudatában – mert az egyetemeken akkor, többek között nekem is, ezt és hasonló lózungokat sulykoltak az agyamba – miben bíztál, miben hittél, reménykedtél?

► **FARKAS VERONIKA:** Az egyetem befejezése után tudtam, nekem mindenképpen haza kell jönnöm, annak ellenére is, hogy felajánlott a tanszék vezetősége egy állást a Magyar Nemzeti Galériában, sőt, egy privát állásajánlatot is kaptam egy jó ismerősömtől a szakmában. Az egész egyetemi időszakom alatt az ELTE BTK művészettörténeti tanszékének növendékeként (1970–1975) többdemagammal azon izgultam, attól rettegettem, hogy egyszer csak visszahívnak, mert 1968-ban Pozsonyban a Nemzeti Felkelés Terén én is ott voltam a tüntetők között. (Ekkor a Csemadok Központi Bizottságán dolgoztam mint színházi szakelőadó.) Az akkori nagykövetségi diplomaták lojalitása és kiállása mellettünk, akik ebben az időszakban Szlovákiából a Magyarországi egyetemeken tanultak, védelmet jelentett.

► **A fent említett szövegedet tovább idézve – „minden ember a teljes élet megélésére van meghívva, így én is” – kezdjük az indulásoddal. Mikor és milyen élmény vagy sugallat határozta meg a választásodat, hogy ezentúl az esztétikával, és csakis a képzőművészet/alkotóművészet megismerésével fogsz foglalkozni, s hogy ez lesz számodra a „teljes élet megélése”?**

► Nézzük az indulást. Losoncon a szülői házban sok művészeti könyv vett körül. Édesapám Farkas László amatőr festőművész volt, szerette és gyűjtötte a művészi könyveket. Sokat nézegettem ezeket gyermekkoromban. Néhány flamand mű mély benyomást tett rám. Egyetemistaként, amikor a korszakról tanultunk, gyerekkori emlékeimből előjöttek ezek a képek. Losoncon az ötvenes években több gyakorló képzőművész élt, például Gyurkovits Ferenc, Cseh Lajos, Szabó Gyula, akik gyakori vendégek voltak nálunk vasárnap délutánonként. Ám a szépségteremtés a közvetlen környezetemben is munkálkodott. Amikor édesapám festett a régi üzlethelyiségében, ugyan nem léphettünk be a szentélyébe, mégis az orromba ivódott a friss olajfesték szaga, s teljesen azonosultam az alkotás titokzatosságának folyamatával. Ez az illat most is inspirálón hat rám. Ifjú tanítóként aktív kultúra-teremtő barátaimmal – Baray Évával, Jakab Rózsával, Gérecz Anikóval – gyakori vendégek voltunk

Szabó Gyula és Bacskai Béla festőművészeknél. Láttuk a legújabb festményeket és grafikákat. Ekkor érlelődött meg bennem, hogy szeretnék belelátni a különböző korok művészetébe, sajátosságai-
gaiba. De a szabad művészetek minden ága érdekelt. Pozsonyba is azért mentem, és lettem a Cse-
madok KB színházi szakelőadója, hogy távúton beiratkozzak a Komenský (Comenius) Egyetem
művészettörténeti karára, ám három éven keresztül nem indítottak képzést ezen a szakon, ezért
„kitekintettünk” az ELTE BTK-ra, és 1970 őszén én is egyetemista lettem Budapesten. Két éven ke-
resztül habzoltam a világváros nyújtotta kulturális lehetőségeket – színház, kiállítások, operaházi
bemutatók –, és nem tudtam betelni. Ott, akkor azt éreztem, hogy a helyemen vagyok. Bár a buda-
pesti osztálytársaimmal szemben előnytelenül indultam, mert nem ismertem Nyugat-Európa nagy
múzeumainak gyűjteményeit, mint ők. Viszont jó érzésem volt/van a művészet megítéléséhez, így a
hiány kiegyensúlyozódott.

▼ **Tovább idézve a szövegedből: „haladok az úton, amely a teljesség felé vezet. Sok-sok útitárs
szegődik mellém...”. Tehát anno reménykedve haladsz „a teljesség felé”, sok-sok segítő között.
Sejtem, ellendrukkerek, netán gáncsokodók is voltak közöttük. Hogyan tudtad ezt kiérezni, meg-
tapasztalni, s megküzdeni velük „fizikailag”, szellemileg és lelkileg egyaránt? Merthogy időben
még mindig a múlt század nyolcvanas éveiben járunk...**

✓ Az egyetem befejezése után a Rimaszombati Gömöri Múzeum művészettörténésze lettem. Mint
ösztöndíjas köteletségemnek éreztem, hogy itthoni intézményben kezdjek dolgozni. A múzeum kép-
zőművészeti gyűjteményének feldolgozása lett a munkaköri feladatomban. Izgalmas dolog volt a törté-
neti gyűjteményben kutakodni, a különböző karakterű művek korát meghatározni, leírni, techniká-
jukat identifikálni. Közben a térség kortárs művészeinek kiállításokat rendeztem – például Bacskai
Bélának, Dúdor Istvánnak, Nagyferenc Katalinnak –, de a rajztanárok munkásságát is számon tartot-
tam. Természetesen, mint mindig és mindenhol, itt is és máshol is akadtak ellendrukkereim, de a bel-
ső tartásom, a megérzéseim időben jeleztek, ha csőbe akartak húzni. Nem sikerült nekik. 1978-ban
kerültem Komáromba, a Duna Menti Múzeum művészettörténésze lettem. A feladat itt is hasonló
volt. A képzőművészeti gyűjteményt kellett feldolgoznom, például Feszty Árpád anyagát, de a koráb-
bi korok ábrázolásait, a komáromi földrengés eseményét, a 19. század portréit, a 18. század szakra-
lis ábrázolásait úgyszintén. Amikor elkészült a történelmi képtár gyűjteményi kiállítása 1981 decem-
berében az emeleti nagyteremben, boldog érzés járt át. A művek nagy részét restauráltatták. Kvali-
tásaik teljes pompájában adtak hírt a korábbi korok ízlésvilágáról, szokásairól és számtalan helyi
alkotóművész tehetségéről. Bár pályafutásom során mindig találok értetlen, akadékoskodó
személyekkel, próbáltam meggyőzni őket, s ha nem sikerült, én dolgoztam helyettük is.

▼ **Még mindig a kíséző szövegedből idézve: „velük menetelek tehát, néha a nagyon keskeny úton,
néha a göröngyös, tövises úton a végcél felé...”. A „végcél” – ha ugyan létezik vagy van ilyen –, gon-
dolom, még messze volt akkor. A csodák várása bejött?**

✓ Már említettem, hogy az 1978 és 1984 közötti időszakom a komáromi Duna Menti Múzeumban
zajlott. A képzőművészeti gyűjtemény feldolgozása mellett a kortárs művészek hazai, országos
rangú képviselőinek bemutatása volt a másik célom. Ennek több hasznát is tapasztaltam. Egyrészt
megismerhettem a jelenkor művészi kifejezés formáit nemzetközi szinten is, másrészt kiállításai-
inkkal tájékoztattuk városunk művészetet kedvelő közönségét, a tanuló ifjúságot a legújabb művé-
szi trendekről. Közben azonban egészségi állapotom eléggé megromlott: csípőműtétre került sor
Pozsonyban az ortopéd klinikán. A megismételt operációk, a több mint két év folyamatos kórházi
tartózkodás az élet egy másik oldalát mutatta meg nekem. Ebben az időben átértékelődtek bennem
az élet prioritásai. Fontosabbá vált az emberi élet értéke, védelme. A kórházi kezeléseim alatt mel-
lettem haltak meg emberek az ágyon Pozsonyban, Kassán. Én is többször kerültem életveszélybe,
olyan fájdalmakat éltem át, hogy perlekedni kezdtem az Istennel. Ha a fájdalom az elkövetett bűnök
penitenciája, zúgolódva, ágálva mondtam, az egész családom nem követett el annyi bűnt, amiért ne-
kem ennyit fizetnem kellene. Ám az Istennek más volt a szándéka velem. Rá kellett jönnöm, segítő
orvosok (lelki támaszt is nyújtó keresztény orvosok) és egy restaurátor, Maruska [?] tettein keresz-
tül, hogy az élet előjeleit meg kell változtatnom. Az emberi élet kegyelem, az első a Teremtő, az Én
csak utána jön. A világegyetem működési törvényeinek megértésén keresztül segítettek nekem ab-
ban, hogy rájövök, az élet középpontjában nem az ember áll, hanem a Teremtő. Időközben, 1987 és
1989 között az ELTE BTK Művészettörténeti Tanszékén doktori vizsgát tettem Németh Lajos pro-
fesszornál. Felépülésem után újra tanítottam – főiskolán, egyetemen, gimnáziumban –, és közben

elvégeztem a bencés atyák vezette Győri Hittudományi Egyetemet, és hitoktató is lettem. Megváltozott a keresztény emberi létem, kerestem a katolikus karizmatikus közösségeket, tanulmányoztam életformáikat, naponta olvastam a *Bibliát*, megismertem a Nyolc Boldogság Közösséget. Az ő életvitelük, liturgiájuk, a szépség jelenléte minden területen, dalban, szertartásokban, struktúrában nekem is elhozta az őskeresztényi modellt. Nagy ajándék, hogy ismerhetem őket.

➤ **Sorstársadként némiképp ismerve, átélve ambíciódat, mikor érezted vagy inkább tudatosítottad, hogy sikerült megtalálnod, megvalósítanod szakmai hitvallásodat? Milyen lehetőségek adódtak, nyíltak ehhez számodra? Arra gondolok, hogy megismerkedhetél számos alkotóművésszel, nemcsak a Felvidéken, de szinte az egész Kárpád-medencében, s hogy kortárs magyar és nem magyar művészek alkotásaiból számtalan kiállítást rendezhetél, szervezhetél itthon és külföldön egyaránt...**

➤ A kilencvenes évek végén alapítottuk meg a Limes Galériát a volt késő barokk katonatemplomban, Komáromban, amely azóta is működik. Évente 15-18 kiállítás kerül megrendezésre, valamint koncertek, író-olvasó találkozók, könyvbemutatók, versenyek követik egymást. Sőt, a nagy nemzetközi képzőművészeti szimpóziumok záró kiállításai is megjelenhetnek itt. 24 évnyi működés alatt 450 kiállítást rendeztünk meg 1700 művész részvételével. Mielőtt egy tárlat szervezését elvállalnám, referenciaanyagokat kérek a jelentkezőktől. Abból meg tudom állapítani, elfogadható-e a pályázat. Mindig arra figyelek, hogy igaz legyen a mű üzenete, s hogy vigye tovább, képviselje az élet, a világ pozitív tendenciáit. De arra is ügyelek, hogy a választott technikai megvalósítás, az installálás is érdekes legyen. A klasszikus megoldások és/vagy a kísérletező, új elemeket hordozó munkák, elképzelések úgyszintén érdekelnek. E kritériumok alapján dől el egy-egy kiállítás sorsa. Mindig a minőség dönt: legyen az gyermekmunka, amatőr mű vagy alkotó, illetve akadémia végzett művész munkája. Egyedül az számít, hogy a mű hasson, ragadja magával a szakembert és a nézőt.

➤ **Megjegyzem, a Katonatemplom – Limes Galéria – indításáról, működéséről külön fejezetben kellene beszélnünk. Mert a révkomáromi Limes Galéria, amelyből te teremtettél ikonikus intézményt, nemcsak körünkben, nálunk, itt, a Felvidéken, de az egész Kárpát-medencei kortárs magyar képzőművész társadalom tudatában is előkelő helyet foglal el. Mikor és hogyan fogalmazódott meg benned a gondolat, hogy ennek a volt szakrális térnek ilyen hangsúlya legyen? Gondolom, a Danubia Polgári Társulás is, amelyet te alapítottál, és elnöke voltál – vagy még ma is az vagy? –, a Limes Galéria sikeres működését segítette több mint egy évtizeden át.**

➤ A Limes Galériát a kortárs művészet támogatására hoztuk létre az egykori ferences rendi templom épületében. Az intézmény pályázati úton nyert összegekből működik a Pro Arte Danubií, Duna Mente Művészetéért és Kultúrájáért Polgári Társulás a fenntartó. A korábban felszentelt templom mindig is jelzi az egységet a teremtett világ alkotásai és a szakrális tér szentségi volta között. Gyönyörű pillanatokat éltünk meg, éltünk át ezalatt a huszonnégy év alatt, ahol a kiállított művek, az elhangzott méltató szavak, a kísérő zenék és/vagy énekek mindig valamiféle összművészeti élményben részesítették a jelenlévőket. Megható, építő és maradandó benyomásokat kaptunk, szereztünk akkor is, amikor a fogyatékkal élő embertársainknak adtunk lehetőséget egy-egy országos vagy nemzetközi részvételű képzőművészeti bemutakozásra: vakok, siketek, mentális sérüléssel élők vagy a Bárka közösség kiállításaira gondolok. Az öröm, a hála, ami ezekből az emberekből árad, kétségtelenül gazdagabbá teszi az egész világot, mindenkit. Meg nem rendezni ezeket a találkozókat vétek lett volna. Tehát módot találtam arra, hogy itt, a hivatásos művészet bemutatására szakosodott intézményben is helyet kapjanak a sérült emberek értékes alkotásai. Az öröm és hála árad, mint a folyam, és ez jó!

➤ **Az a gyanúm, hogy itt, a Limesben, ha nem is maradéktalanul, de mégis „csodákat” sikerült megvalósítanod, mert nemcsak nagyszerű kiállításokat, de többrétegű ismeretterjesztő, művelődéstörténeti eseményeket is szerveztél. Például irodalmi esteket, koncerteket, néprajzi gyűjtemények bemutatását, sőt, különböző tematikájú szimpóziumok is bőven szerepeltek művészeti ambíciód repertoárjában...**

➤ A Duna Menti Múzeum volt munkatársaként továbbra is megmaradt a kapcsolatom az intézmény munkatársaival, a könyvtárával, ahol a Pro Arte Danubií kiadványai, katalógusai, plakátjai a mai napig nyomon követhetők, és ugyanúgy a Szinnyei József Könyvtárban is. De nyomtatványaink megtalálhatóak a MTA Művészettörténeti Kutatócsoport Könyvtárában Budapesten és részben a Fórum Kisebbségkutató Intézet könyvtárában is. Természetesen jó kapcsolatot ápolok a hazai intézmé-

nyekkel: bibliográfiám, katalógusok, tanulmányok jegyzéke megtalálhatók a *Duna Menti Múzeum 100 éve 1886–1986* című publikációban (Komárom, 1986). Teljes bibliográfiám fellelhető a *Magyarország sikeres személyiségei* című enciklopédia 7. kiadásában (Britishpedia, 2023).

► Külön fejezetben kellene beszélnünk a szakmai-művészeti egyesületekhez, társaságokhoz való viszonyodról, kötődésedről is. Ide tartoznak a publikációid, de a szerkesztői feladataid is...

► A művészettörténeti és szervezői (kurátori) tevékenységem mellett immár tizenegy éve vagyok a Mirjam Rádió, a felvidéki magyar nyelvű Mária Rádió önkéntes munkatársa. A komáromi stúdióban több ünnepi műsorban működtem közre, valamint beszélgetések alkalmával vallottam hitemről, közös feladatainkról.

► Mondhatni, sikeres művészeti életpálya a tied. Sejttem, ennek eléréséhez nagy akarat erő, céltudatosság és rendületlen hit kellett. Milyen számvetést, számadást végeznél önmagaddal, a Jóistennel?

► Amíg élek, teszem a dolgom, szolgálom ott, ahova hívnak. Kiállítások megszervezésével, megnyitásokon vallok az élet szépségéről és örömeiről, mindig és mindenhol a szeretetet hintem, hirdetem, ahogy csak tudom. Úgy érzem, ez az én utam, nem tehetek másként. Nagy elégtétel számomra, hogy tevékenységem, munkálkodásom elismeréseként 2006-ban Komárom Város Polgármesterének díjában részesítették a Limes Galériát és munkatársait, azután 2010-ben Pro Urbe díjat kaptam Komárom Város Önkormányzatától, 2020-ban pedig A Magyar Kultúra Lovagja lettem...

► Kedves Veronika, ha úgy gondold, hogy e beszélgetésünkből kimaradt valami fontos esemény, amiről még szívesen megemlékeznél, egészítsd ki!

► Azt hiszem, a legfontosabb tényekről és élményeimről megemlékeztem...

► Végezetül azt kívánom, hogy a Teremtő adjon neked erőt és hitet további álmaid megvalósításához. Köszönöm a beszélgetést.

